L. s. 949 84.

Aleg. 119.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Wł. Koziebrodzkiego w sprawie przepisów o urządzaniu cmentarzy.

Wysoki Sejmie!

Przepis §. 3. lit. d) ustawy z dnia 30. Kwietnia 1870 L. 68 dz. p. p. wprowadzając wyraźnie niewypowiedzianą jasno w ustawie gminnej zasadę, że zakładanie i utrzymywanie cmentarzy jest sprawą własnego zakresu działania gminy, stanął na stanowisku czysto zasadniczem, że obmyślenie i utrzymanie miejsc dla grzebania ciał zmarłych, gdyby miejsca takiego w obrębie pewnej gminy nie było, a nikt nie uczuwał potrzeby lub nie miał sił dostatecznych postarać się o takowe, to gmina tym przedmiotem zająć się musi.

Obowiązek więc ten włożony jest, pomimo kategorycznego brzmienia ustawy, tylko suppletorycznie, tak bowiem następne rozporządzenie Ministeryum wyznań i oświaty z dnia 22. maja 1874 do L. 14903, jak i W. Trybunał administracyjny orzeczeniem z dnia 14. Listopada 1878 L. 1781 wypowiedziały objaśniająco, że ustawa z dnia 30. kwietnia 1870 L. 68 dz. p. p. ani rozporządzać zamierza istniejącemi już cmentarzami, ani zakładania nowych cmentarzy konfessyjnych zabrania, ani też zmienia przepisy obowiązujące co do zakładania i utrzymywania cmentarzy tam, gdzie cmentarze konfessyjne stanowią część budynków kościelnych, i gdzie takowe jako takie podpadają ustawom konkurencyjnym, tak jak budynki kościelne lub parafialne.

W kraju naszym jednak — jak dotąd — nie ma prawie cmentarzy ściśle gminnych, bezkonfessyjnych — a niepodobna przewidzieć, czy i kiedy zachodzić będzie potrzeba zakładania takich instytucyi gminnych, wyjąwszy wypadki wyjątkowe n. p. epidemie, — przyznać więc wypada, że §. 3 wzmiankowanej ustawy stoi w obec faktycznych stosunków naszego kraju na stanowisku ściśle teoretycznem, możnaby powiedzieć, ponad stosunkami faktycznemi, a zarazem, objaśniony tak, jak to uczyniły wyż cytowane rozporządzenie ministeryalne i orzeczenie Trybunału administracyjnego, pozostawił w myśl §. 18, II. p. 3. statutu krajowego zupełnie swobodną ingerencyę ustawodawstwa krajowego w sprawie cmentarzy wyznaniowych.

Przychodzi więc rozważyć pytanie, czyli ustawodawstwo krajowe i w kraju obowiązujące wypełniło już zadanie swoje wobec spraw cmentarzy wyznaniowych?

Zauważyć tu przedewszystkiem wypada, że §. 92. ust. gminnej, między sprawami podlegającemi specyalnemu zawiadywaniu ludności izraelickiej, wymienia cmentarze — §. 91. zaś tejże ustawy, mówiąc o specyalnych sprawach ludności chrześciańskiej, cmentarzy wyraźnie nie wzmiankuje, mówiąc tylko: „do spraw specyalnych ludności chrześciańskiej należą: *a*) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe“ — a na tej niejasnej wzmiance, jakoteż na §. 27. lit. *f* tejże ustawy (policya zdrowia) kończą się odnośne przepisy ustawy gminnej.

Dalszym zaś materyałem do odpowiedzi na powyższe pytanie, są rozliczne rozporządzenia gubernialne, jakoto: z dnia 9. Października 1783, z dnia 7. Października 1784, z dnia 11. Października 1785, z dnia 12. Września 1806, rozporządzenie c. k. Namiestnictwa z dnia 22. Stycznia 1860 do l. 802, dalej dekrety nadworne z dnia 1. Grudnia 1783, z dnia 23. Sierpnia 1784, z dnia 1. Lipca 1785, z dnia 6. Września 1787 i rozliczne inne dekrety nadworne i rozporządzenia ministeryalne — wreszcie spodziewaćby się można, że ustawa krajowa o konkurencyi kościelnej z dnia 15. Sierpnia 1866 zawierać winna postanowienia potrzebne — tymczasem ustawa konkurencyjna chyba przez analogię i dedukcyę, mogłaby być i do cmentarzy zastosowaną, a zacytowane rozporządzenia i dekrety wchodzą wprawdzie szczegółowo w wyliczanie warunków zdrowotnych co do cmentarzy przestrzegać się mających, zgodnie z wymaganiami pietyzmu normują zewnętrzne wyglądanie i zabezpieczenie cmentarzy i w ogóle dokładnie określają jakie cmentarze być winny — jednak nie dotykają prawie wcale kwestyi tak uregulowania stosunków własności cmentarzy wyznaniowych, ani też obowiązków konkurencyi, w razie potrzeby na zaprowadzenie, rozszerzenie i utrzymanie takowych. Że ustawa konkurencyjna galicyjska nie wyczerpała tego przedmiotu, jest jasnem — tak są bowiem różne warunki egzystencyi budynków kościelnych i parafialnych a cmentarzy, tak różne możliwe źródła własnych dochodów tych instytutucyi, że, pominąwszy inne przyczyny, pewnie lepiej było nawet dla upojedyńczenia odnośnych ustaw, cmentarzy tą ustawą konkurencyjną nie obejmować — że zaś zacytowane dekrety i rozporządzenia sprawą tą prawie się nie zajmują, jest również jasnem, gdy się zważy, że w ogóle przepisy nie-duchowne o konkurencyi na sprawy wyznaniowe chrześciańkie są nowej daty, a dawniej sprawy te samemu kościołowi i pobożności parafian i patronów były pozostawione.

Widocznem więc jest z przedstawionego tu stanu, że ustawodawcze uregulowanie sprawy cmentarzy wyznaniowych dotąd nie nastąpiło. A że uregulowanie to jest niezbędnem, wynika z tego, że na essencyonalne zapytanie w tej mierze, dotychczasowe ustawodawstwo nie może dać odpowiedzi.

Kto jest obowiązany do konkurowania na założenie i utrzymywanie cmentarzy wyznaniowych? W jakiej mierze i wedle jakich norm? Kto jest obowiązanym do konkurowania, jeśli jeden cmentarz służy potrzebom kilku gmin? Jaki jest stosunek dla konkurencyi dla członków różnych obrządków przy wspólnym cmentarzu? Jakie ich prawa? Jakie prawo i obowiązki osób nie będących ani członkami gminy wyznaniowej ani politycznej a wedle zwyczajów korzystajacych z cmentarzy konfessyjnych znajdujących się w obrębie odnośnej gminy? Jaki powinien być wymiar istniejącego częstokroć „pokładnego“ i jaki z tegoż robiony użytek?

Na te pytania i wiele innych, które przy kodyfikacyi odnośnych projektów ustaw a względnie rezolucyi nasunąć się muszą, próżno w ustawach dotychczasowych szukać wyczerpującej odpowiedzi; jeśli się zaś zważy, że nadto sporną, wadliwą jest kwestya kompetencyi między władzami administracyjnemi autonomicznemi a politycznemi co do orzekania n. p. czyli cmentarz w pewnej miejscowości ma być założony lub opuszczony, a w ogóle co do rozciągłości dozoru, że nie istnieje dotąd żadna ustawa państwowa o wywłaszczaniu na ich zakładania lub rozszerzania cmentarzy konfessyjnych (w której to sprawie Wysoki Sejm już dnia 10. Września 1884 do l. 178. stósowną powziął rezolucyę), że w ogóle odnośne przepisy są niejasne, wątpliwe, a nawet sprzeczne, to uznać wypada, że istnieje w ustawodawstwie krajowem i państwowem luka, do której wypełnienia należy przystąpić, ku czemu wniosek posła Koziebrodzkiego pierwszym a najstosowniejszym wydaje się krokiem.

Wnosi więc komisya administracyjna:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby ściśle zbadał ustawodawcze stosunki i administracyjne przepisy cmentarzy wszystkich wyznań w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, następnie przedłożył Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski celem uregulowania obowiązków co do zakładania, rozprzestrzeniania, utrzymywania, jakoteż i dozoru cmentarzy.

Lwów dnia 17. Października 1884.

Przewodniczący:
E. Czerkawski.

Sprawozdawca:
Żarski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.